

A két rendszer ismertetése, de különösen a szakirodalmi rendszer ismertetése olyan nagy terjedelmet igényelt volna, amelyre nem vállalkozhatunk. Ebben a vázlatos ismertetésben igyekeztünk a leglényegesebb gyakorlati összefüggéseket megmutatni.

Könyvtári kapcsolatok Szombathely és Muraszombat között

TAKÁCS Miklós

1973-ban a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtárat a Művelődésügyi Minisztérium nemzetiségi báziskönyvtárnak jelölte ki. A báziskönyvtári megbízás az intézmény feladatává tette, hogy folyamatosan gondoskodjék Győr-Sopron megye, Vas megye és Zala megye területén élő szerb-horvát és szlovén nemzetiségű lakosság könyvtári ellátásának megjavításáról.

A feladatnak különleges jelentőséget kölcsönzött az a tény, hogy amíg a szerb-horvát nemzetiség az ország több megyéjében megtalálható, szlovén nemzetiségű lakossággal csak Vas megyében találkozhatunk. Hazai szlovének (vendek) élnek Alsószölnökön, Apátistvánfalván, Felsőszölnökön, Kétvölgyön, Orfaluban, Rábatótfaluban és Szakonyfaluban. Ezek a közösségek egymás szomszédságában, Szentgotthárd vonzáskörzetében az Órség természeti szépségekben gazdag tájegységén helyezkednek el. A szlovének száma hozzávetőlegesen 4-5000 fő. Elszigeteltségük, a települések viszonylagos zártsága eredményezte, hogy a hazai szlovének által használt nyelv és a mai irodalmi szlovén nyelv nem teljesen azonos. Ez a tény külön is indokoltá tette, hogy az anyaország könyvtárosaival keressük a kapcsolatokat és az együttműködésnek azon formáit, amelyek leginkább biztosítják e réteg számára a használható, olvasmányos könyvek bő választékát.

De összefogásra, együttműködésre ösztönözte a szomszédos országrészek könyvtárosaival a közös történelmi múlt számos haladó hagyománya, és nem utolsósorban Pável Ágoston könyvtári öröksége is. Pável Ágoston - amellet, hogy megindította és szerkesztette a Vasi Szemlét, rendszeresen fordított a délszláv irodalomból, közreadta saját versesköteteit, irányította a helyi muzeum munkáját, - az 1920-as és 1930-as években a szombathelyi városi közkönyvtár vezetője volt. (1.) Az intézmény felszabadulás előtti történetének kiemelkedő időszaka működésének éveire esik. Kiváló szervezői képessége, könyvtárügyi tájékozottsága eredményezte, hogy a két világháború között Szombathelyen olyan könyvtár működött, amely állományát tekintve Dunántul legnagyobb közművelődési könyvtára volt; megszervezésének körülményei, céljainak eredetisége korunk könyvtári politikája számára is tanulságos és figyelemreméltó. (A városi könyvtárügy fejlesztésére tett erőfeszítéseinek jelentőségét és értékeit a hálás könyvtári utókor több ízben felvázolta.) (2.)

A kölcsönös érdekű közeledést - Pável Ágoston személye és munkássága kapcsán - az a tény indokolta, hogy ő - származását tekintve - szlovén volt. Cankován - a mai Szlovéniában - született, és vonzalmát, érdeklődését anyanyelvéhez, szülőföldjéhez élete végéig megtartotta. Szerteágazó tudományszervezői, könyvtárosi, szer-

kesztői tevékenységének legnagyobb érdeme, hogy hittal vállalt feladatának tartotta a szomszédos népek kulturális együttműködésének előmozdítását, a délszláv és a magyar kultúra haladó és egyetemes érvényű értékeinek felkutatását és kölcsönös megismertetését. E törekvését jól jellemzi, hogy 1925-ben közreadott nyomtatott katalógusában egy külön állománycsoportot hozott létre, amelynek a következő elnevezést adta: "Hazai, vagy hazai vonatkozású szláv munkák". A külön csoport megszervezését így indokolta: "... Szombathely könyvtára a közeli hazai szlovén nyelvterület és a nyugat-magyarországi nyelvszigetek közvetlen szomszédsága miatt a legalkalmasabb ezeknek a sok tekintetben érdekes kulturánulságokat és kölcsönös vonatkozásokat tartalmazó munkáknak a gyűjtésére és őrzésére." (3.)

Az együttműködés formáinak és lehetőségeinek a keresése e törekvéseknek a kölcsönös érdekű folytatását célozta mindkét fél részéről. Jelen hiradás a továbbiakban azokról a - szlovéniai és a Vas megyei könyvtárosok között kialakult - kapcsolatokról kíván szólni, amelyeknek csaknem 15 éves multjuk van, és amelyek a bázis-könyvtári funkció vállalását előnyösen segítették.

A muraszombati könyvtárral (Pokrajinska in Studijska Knjiznica Murska-Sobota) szervezettnek és előkészítettnek nevezhető kapcsolat 1963-ban létesült. Ezt a kapcsolatfelvételt a helyismereti gyűjtő- és kutatómunkában mutatkozó kölcsönös érdekek felszínre kerülése mozdította elő. A könyvtár képviselői személyesen tájékoztak a Megyei Könyvtár gyűjteményében található szlovén vonatkozású könyvekről. Főleg a volt Wellisch-féle nyomda (Szentgotthárd) kiadványaira terjedt ki érdeklődésük, mivel az ott előállított műveknek egy része Szlovéniáról szólt, vagyis a Vas megyei szlovén nemzetiségiekre vonatkozott. A szükséges tájékoztatást a nyomdakatalógus alapján a szlovén fél megkapta. Ezt követően a kölcsönösen jelentkező igényeket megállapodás formájában a két könyvtár írásban rögzítette. Ezt a megállapodást mindkét fél megszemenő figyelmességgel és pontossággal végrehajtotta.

1965-ben és 1966-ban kölcsönös látogatásokra is sor került. A látogatásoknak két fő célja volt: 1. tárgyalások folytatása a helyismereti irodalom gyűjtésére kötelezett két könyvtár kölcsönös állomány-kiegészítéseinek lehetőségeiről; 2. tájékozódás a két szomszédos határterület - Vas megye és Muravidék kulturális és tudományos együttműködésének feltételeiről és lehetőségeiről.

A látogatások alkalmából és azokat követően az alábbi eredmények születtek: 1. a két könyvtár közötti könyv- és folyóiratcsere bővítésére vonatkozó újabb, részletesen meghatározott témával és címeikkel megállapodást kötöttünk. 2. a két könyvtár elhatározta, hogy 1966-ban Pável Ágoston halálának 20. évfordulója alkalmából előadás-sorozatot fog szervezni. Az előadás-sorozatra Muraszombaton 1966 májusában, Szombathelyen 1966 augusztusában került sor, az állami szervek nagyvonalú támogatásával és jelentős érdeklődés mellett. 3. A muraszombati könyvtárral, valamint a muraszombati kiadó vállalattal megállapodás jött létre, amely szerint a Pável-ünnepségeken elhangzó előadások közös kiadványban - magyar és szlovén nyelven - fognak megjelenni. 4. A két fél elhatározta, hogy a közös kiadvány számára összeállítja a Pável-bibliográfiát. A közös kiadvány 1967-ben jelent meg. (4.) A kiadványban helyet kapott a kölcsönös érdeklődésre számot tartó, sok, addig kevésbé ismert helyismereti forrást tartalmazó Pável-bibliográfia. A bibliográfiát, amely több mint 400 tételt sorol fel - mutatókkal, biográfiával együtt - Niki Brumen és Krajevsky Gizella állította össze. 5. És végül: elhatározás született arra vonatkozóan is, hogy a szlovén illetve magyar anyanyelvű lakosság könyvellátásának megjavítására többszáz kötetből álló könyvtári anyagot cserél a két könyvtár. A kölcsönösen le szállított könyvanyag válogatás volt a magyar, illetve szlovén irodalom klasszikus és jelenlegi alkotásaiból. Egy része a gyermek- és ifjúsági irodalmat képviselte, más-

részt a magyar, illetve szlovén történelmet, irodalmat, nyelvet, stb. bemutató alkotásokból állt.

A nemzetiségi lakosság jobb könyvellátását célzó kezdeményezés azóta tovább fejlődött. 1972 óta külön megállapodás keretében a megyei könyvtár évi 500-600 kötetes könyvcserét folytat a muraszombati könyvtárral. A cserére példás rendszerességgel kerül sor. Az átvett könyveket a Szentgotthárd környéki szlovén nemzetiségi községek könyvtáraiba továbbítjuk, - alkalmassá téve azokat könyvtári használatra -, az általunk küldött magyar nyelvű könyvek a Muraszombat környéki magyar anyanyelvű lakosság könyvtári ellátását szolgálják. Kapcsolatainknak ez a része is rendkívül hasznos, kiválóan beleillik a nemzetiségi báziskönyvtári feladataink sorába.

Az elmúlt tíz évben biztos és állandó kereteket kapott a közvetlen könyv- és folyóiratcsere tartalma és módja a muraszombati könyvtár és a Megyei Könyvtár között. Évenként átlag 30-60 kötet könyvet cserélünk, a kölcsönösen előfizetett folyóiratok száma 12. Ennek a cserének a jelentősége nem a számszerűségben van, hanem jellegében, rendszerességében és megbízhatóságában. Ma már mindkét könyvtár természetes forrásnak és kézenfekvő, folyamatos lehetőségnek tekinti ahhoz, hogy a saját gyűjteményét minél sokoldalubbá fejlessze, az esetleges hiányokat pótolja. A csere természetéből adódik, hogy az itt elért eredmények nem látványosak, de nagyon hasznosak.

A kiadványok cseréje általában kérés alapján történik. Könyvtárunk rendszeresen megkapja a Jugoszláv Nemzeti Bibliográfiát, amelyből kiválasztjuk a számunkra szükséges irodalmat. Szlovén kollégáinknak küldjük a Magyar Nemzeti Bibliográfiát és az Új Könyvek-et; kéréseiket ezekből a bibliográfiákból állítják össze. Természetesen, ha Vas megyei vonatkozású könyv jelenik meg Szlovéniában, kérés nélkül is azonnal küldik, ugyanígy a Megyei Könyvtár is megküld minden szlovén vonatkozású irodalmat, amely Magyarországon jelenik meg.

A Megyei Könyvtár 1966-ban felvette a cserekapcsolatot a maribori egyetemi könyvtárral is (Universiteta Knjiznica, Maribor). Ez a kapcsolat is kiállta az idők próbáját és ma is zavartalanul fennáll. A csereként küldött könyvek és folyóirat-felések mennyisége mérsékelt, de főleg a lexikális és képzőművészeti irodalom (albumok) tekintetében hézgapótló.

A szlovén és magyar könyvtárak között kialakult jó és korrekt kapcsolatok e rövid áttekintése is jelzi a megtett út eredményeit és egyben további ösztönzést ad az együttműködés lehetőségeinek kihasználására. Tapszlatataink alapján az együttműködést különösen az alábbi területeken látjuk továbbra is hasznosnak és szükségesnek:

1. a Vas megyében élő szlovének, valamint a Mura-vidéki magyarság anyanyelvű irodalommal történő gazdagabb és jobb ellátásának megszervezése;
2. a Mura-vidéki és a Vas megyei helyismereti gyűjtemények kölcsönös érdekeket jelentő kiegészítése és fejlesztése területén;
3. egymás gyűjteményeiről és szolgáltatásairól történő részletes és folyamatos tájékoztatás vonatkozásában, és végül
4. a hagyományos és legújabb könyvtári szolgáltatások közvetlen, gyors és kölcsönösen nagyvonalú biztosítása területén.

Ezeknek a feladatoknak a végrehajtása nemcsak az érintett könyvtárak számára gyümölcsöző, hanem leginkább a magyar és szlovén nemzetiségek számára lesz hasznos.